

СТ А Н О В И Щ Е

от

проф. д-р Емил Асенов Атанасов, външен член на жури, УНСС, научна специалност - Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол) относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност, професионално направление „Икономика“

Автор на дисертационния труд: Йонида Бекташи

Тема на дисертационния труд: **„УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ МОДЕЛА НА ВЪТРЕШЕН ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В РЕПУБЛИКА АЛБАНИЯ“**

Основание за представяне на настоящото становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно на утвърдено със Заповед № 2613/11.10.2023 год.

1. Информация за дисертанта

Дисертанта Йонида Бекташи е зачислена съгласно Заповед на Ректора на УНСС на 17 декември 2019 г. за обучение по докторска програма към катедра „Финансов контрол“ във „Финансово-счетоводен факултет“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол).

Йонида Бекташи е родена на 26.06.1993. Тя успява да придобие бакалавърска степен през 2014 год. по специалност „Счетоводство и финанси“ в Университет "Александър Джувани" гр. Елбасан, Албания. През 2016 г тя повишава своето академично ниво ,като придобива степен магистър по специалност „ Счетоводен одит“ в същия университет.

От 13 септември 2015 г. до 01 септември 2017 г е работила като икономист в телевизионен канал “Best Channel” .От 20 октомври 2016 г. до настоящия момента тя е преподавател в Университет "Александър Джувани" гр. Елбасан, Албания

Владее добре английски език.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията съдържа увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и приложения, с общ обем 318 страници. Основният текст е изложен на 215 страници. В него са включени 37 таблици, 34 графики и 14 фигури на модели. Към дисертационния труд има 4 приложения. Литературата обхваща 258 заглавия, както и 15 интернет източника.

Избраната тема на дисертационния труд безспорно е актуална. Бързите промени, които настъпиха особено напоследък на бизнес средата, технологичния напредък и разширените регулаторни изисквания увеличиха още повече нуждата от вътрешен одит в организациите. Тези промени имат големи последици за организациите по целия свят в т.ч.и Албания. Оценките, направени през последните години във връзка с годишните отчети, както и други отчети свързани с дейността на вътрешния одит, подчертават необходимостта от модернизирани и укрепване на ролята на вътрешния одит в публичния сектор в Република Албания.

Целта на изследването е да се предложат насоки за усъвършенстване модела на вътрешен одит в публичния сектор на Република Албания. Задачите които се очакват да бъдат постигнали са следните:

- Систематичен и критичен преглед на основната правна рамка, която регламентира дейността на вътрешния одит в публичния сектор
- Проучване на характеристиките и дейността на вътрешните одитори.
- Проучване на литературни източници и добри практики относно ефективността на вътрешния одит.
- Оценка на ефективността на вътрешния одит от ключовите участници в процеса на одит в Албания;
- Оценка и анализ на перспективите за развитие пред вътрешния одит публичния сектор и очакваното ниво на квалификация от лицата, които го извършват.
- Анализ ролята на вътрешните одитори по отношение на ефективността на вътрешния одит.
- Обозначаване на насоки за усъвършенстване на вътрешния одит в публичния сектор според съвременните разбирания за неговата роля, място и функции, както и според очакванията на заинтересованите страни за ползите от него.

Обект на изследване в докторската дисертация е оценката на ефективността на дейността по вътрешен одит в публичния сектор на Република Албания и възможностите за неговото усъвършенстване, които присъстват в представения модел на вътрешен одит.

Предмет на изследването са основните фактори за постигане на ефективност и усъвършенстване на модела на дейността на вътрешния одит в организациите от публичния сектор

Основната изследователска теза е, че независимо от липсата на единна методология за изследване на ефективността на вътрешния одит в публичния сектор е налице необходимост и възможностите за усъвършенстване модела за вътрешния одит, базиран на практиката.

Методологията на използвана в изследването е тясно свързана с дефинирания обект, предмет, цели и задачи на дисертационния труд. Приложен е цялостен подход за изследване който включва анализ на законодателството и на естеството на вътрешния одит в Албания. Изследвани са ключовите фактори, които влияят на неговата ефективност, дават възможност да се постигне определени подобрения, които стоят в основата на предложения модел за вътрешен одит. В изследването е използвана аналитична и интерпретативна методология, базирана на първични и вторични данни.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В представеното изследване е осъществено задълбочено проучване на факторите, които влияят върху ефективността на вътрешния одит в публичния сектор в Република Албания. Въз основа на тези фактори е изграден концептуалният модел.

Идентифицирането на факторите се основава на научните изследвания на голям брой проучени литератури за ефективността на вътрешния одит, в различни доклади, публикувани в интернет и на сайта на Министерството на финансите, наръчници, закони, подзаконови актове , заповеди, Решения на Министерския съвет и др.

Изборът на изследваните фактори е резултат от съвместна работа с вътрешни одитори в публичния сектор, които имат дългогодишен професионален опит в публичния сектор в централната и местната власт, сертифицирани са и са участвали в различни обучения в Албания и извън нея. Всеки фактор е изследван независимо, като е подкрепен от литературата, която го подкрепя.

Предложен модел е усъвършенстване на вътрешния одит ,като се вземан предвид факторите - компетентност на вътрешния одитор, независимост на вътрешния одитор, качество на вътрешния одит, управленска подкрепа за вътрешен одит, дейности, базирани на риска за вътрешен одит, които определят ефективността на вътрешен одит..

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Йонида Бекташи е представила в справка за приносите в своя дисертационен труд, които тя е формулирала в четири пункта, които по-конкретно са:

- Създаден е модел за оценка на ефективността на вътрешния одит в публичния сектор на Р. Албания и са предложени примерни основни индикатори за вътрешен одит, които създават възможност за усъвършенстване на модела за вътрешен одит. Той осигурява добра научна основа за бъдещите изследвания, които се стремят да развият и подобряват ефективността на вътрешния одит.
- Извършено е проучване на 50 автора, които имат изследвания, свързани с различни фактори, влияещи върху ефективността на вътрешния одит. Това може да бъде база за следващи проучвания на ефективността на вътрешния одит.
- Направено е емпирично изследване с конкретни резултати в бюджетните институции на централното и местното правителство в Република Албания на базата на анкетно проучване.
- Извършен е сравнителен анализ на организацията на вътрешния одит на Република Албания и Република България. Това може да послужи като база за оптимизиране на вътрешния одит в публичния сектор на двете държави.

Представените приноси са реални и могат да бъдат ги приети с убеденост. Те показват високата степен на познание на изследваната материя от страна дисертанта и са логично следствие от извършеното задълбочено изследване на системата на вътрешния одит в публичния сектор в Република Албания на факторите които определят неговата ефективност.

5. Оценка на публикациите

Докторантът е представила 6 бр. публикации. Една от тях е публикувана в Годишника на УНСС , четири са представени на научни конференции, а една от публикации е в научно списание в Албания. Посоченото в справката дава основание да се приеме ,че са изпълнени на минималните национални изисквания.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат се състои от 46 страници. В него коректно е отразено съдържанието и проблемите в дисертацията, налице е съответствие с получените резултати в нея.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представената дисертация представлява цялостно, самостоятелно и оригинално изследване което се отнася да актуална, значима и до този момент малко изследвана проблематика.

Докторантът Йонида Бекташи е извършила значителна изследователска, проучвателна и аналитична работа, чрез която демонстрира висок капацитет на изследовател. Като резултат тя е създал свое оригинално произведение относно на вътрешния одит в публичния сектор в Република Албания, като е предложен модел за оценка на неговата ефективност.

В изследването са демонстрирани значителни теоретични познания, използвани са съвременни методологични подходи, постигнати са значими изследователски резултати, които представляват разширяване и обогатяване на съществуващото знание и притежават безспорни приносни характеристики. Дисертацията отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане.

Оценката на получените резултати от изследването ми дават основание с убеденост да предложа на почитаемото жури да присъди на Йонида Бекташи образователната и научна степен „Доктор“ по икономика .

02.11.2023 год.
София

Подпис :

/ проф. д-р Емил Асенов/

Opinion

By Prof. Emil Asenov Atanasov PhD., external member of the jury, University of National and World Economy (UNWE), scientific specialty - Accounting, Control, and Analysis of Economic Activity (Control) concerning: a dissertation for the award of an educational and scientific degree of "Doctor" in "Accounting, Control, and Analysis of Economic Activity," professional field "Economics." Author of the dissertation: Jonida Bektashi

Topic of the dissertation: **"Improving the Internal Audit Model in the Public Sector in the Republic of Albania."**

Basis for presenting this opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation, as approved by Order No. 2613/11.10.2023.

1. Information about the doctoral candidate

The doctoral candidate, Jonida Bektashi, was enrolled according to the Rector's Order at the University of National and World Economy on December 17, 2019, for education in a doctoral program at the Department of Financial Control in the Faculty of Finance and Accountancy, in the scientific specialty of "Accounting, Control, and Analysis of Economic Activity" (Control). Jonida Bektashi was born on June 26, 1993. She obtained a bachelor's degree in 2014 in "Accounting and Finance" at the University "Aleksandër Xhuvani" in Elbasan, Albania. In 2016, she elevated her academic level by obtaining a master's degree in "Accounting Audit" at the same university.

From September 13, 2015, to September 01, 2017, she worked as an economist at the television channel "Best Channel." From October 20, 2016, until the present moment, she has been a lecturer at the University "Aleksandër Xhuvani" in Elbasan, Albania. She is proficient in the English language.

2. General characteristic of the presented dissertation

The dissertation consists of an introduction, three chapters, conclusion, a list of used literature, and annexes, with a total volume of 318 pages. The main text comprises 215 pages, incorporating 37 tables, 34 graphics, and 14 model figures. There are four annexes to the dissertation. The literature covers 258 titles, along with 15 internet sources.

The chosen topic of the dissertation is undoubtedly relevant. The rapid changes in the business environment, technological advancements, and expanded regulatory requirements have further increased the need for internal audit in organizations. These changes have significant implications for organizations worldwide, including Albania. Recent assessments regarding annual reports and other reports associated with internal audit activities emphasize the necessity for modernizing and strengthening the role of internal audit in the public sector in the Republic of Albania.

The research's aim is to offer guidelines for improving the model of the internal audit in the public sector of the Republic of Albania. The expected tasks to be achieved are:

Systematic and critical review of the main legal framework regulating the activity of the internal audit in the public sector. Investigation of the characteristics and activities of internal auditors. Study of literature sources and best practices regarding the effectiveness of internal audit. Evaluation of the effectiveness of internal audit by key participants in the audit process in Albania. Assessment and analysis of the prospects for development within the public sector and the expected level of qualification from those performing it. Analysis of the role of internal auditors concerning the effectiveness of internal audit. Identification of guidelines for improving the internal audit in the public sector in line with modern understandings of its role, place, functions, and the expectations of stakeholders for its benefits.

The research subject in the doctoral dissertation is the assessment of the effectiveness of internal audit activity in the public sector of the Republic of Albania and the opportunities for its improvement present in the presented internal audit model.

The research subject covers the main factors for achieving effectiveness and improving the model of internal audit activity in public sector organizations.

The main research thesis is that, despite the lack of a unified methodology for studying the effectiveness of internal audit in the public sector, there is a necessity and potential for improving the internal audit model based on practice.

The research methodology used is closely linked to the defined object, subject, aims, and tasks of the dissertation. A comprehensive approach to the research has been applied, including an analysis of legislation and the nature of internal audit in Albania. Key factors influencing its effectiveness have been investigated, offering possibilities for specific improvements forming the basis of the proposed internal audit model. The research utilizes an analytical and interpretative methodology based on primary and secondary data.

3. Evaluation of Scientific and Scientifically Applied Results

The presented study conducted a comprehensive examination of factors influencing the effectiveness of internal audit in the public sector in the Republic of Albania. Based on these factors, a conceptual model has been constructed. The identification of factors is grounded in scientific research from a wide array of scrutinized literature on the effectiveness of internal audit in various reports, published online, and on the Ministry of Finance's website, manuals, laws, regulations, orders, Council of Ministers' decisions, and more. The selection of studied factors results from collaborative work with internal auditors in the public sector, possessing extensive professional experience in central and local government, certification, and participation in various training within and outside Albania. Each factor has been independently studied and supported by corroborative literature.

The proposed model enhances internal audit, taking into account factors such as the auditor's competency, independence, audit quality, managerial support, risk-based audit activities, all determining the effectiveness of internal audit

4. Evaluation of Scientific and Scientifically Applied Contributions

Jonida Bektashi presented contributions in her dissertation in four specific points:

A model was developed to assess the effectiveness of internal audit in the public sector of the Republic of Albania, offering exemplary fundamental internal audit indicators, enabling the refinement of the internal audit model. This model provides a solid scientific foundation for future research aimed at developing and enhancing internal audit effectiveness.

- A study was conducted on 50 authors who have research related to various factors affecting the effectiveness of internal audit, potentially serving as a basis for future research on internal audit effectiveness.
- An empirical study with specific results in budgetary institutions of the central and local governments in the Republic of Albania was carried out based on a survey.
- A comparative analysis of the organization of internal audit in the Republic of Albania and the Republic of Bulgaria was performed, potentially serving as a basis for optimizing internal audit in the public sector of both countries.

The presented contributions are real and can be confidently accepted. They demonstrate the high level of knowledge of the subject matter by the dissertation author and logically result from the comprehensive study of the internal audit system in the public sector in the Republic of Albania concerning factors that determine its effectiveness.

5. Evaluation of Publications

The doctoral candidate has presented six publications. One was published in the University of National and World Economy's annual journal, four were presented at scientific conferences, and one publication was in a scientific journal in Albania. The information provided in the reference indicates that the minimum national requirements have been met.

6. Evaluation of the Abstract

The presented abstract consists of 46 pages. It accurately reflects the content and issues in the dissertation and aligns with the obtained results.

CONCLUSION:

The presented dissertation represents a comprehensive, independent, and original study related to an up-to-date, significant, and hitherto under-researched issue. The doctoral candidate, Jonida Bektashi, conducted significant research, investigation, and analytical work, demonstrating a high capacity for research. As a result, she has created an original work on internal audit in the public sector in the Republic of Albania, proposing a model to evaluate its effectiveness.

The research demonstrates substantial theoretical knowledge, employs contemporary methodological approaches, achieves significant research results, expanding and enriching existing knowledge and possessing undeniable contributory characteristics. The dissertation fully meets the requirements of the University's Doctoral Studies and Regulations for its application. The evaluation of the research results provides a solid basis for confidently recommending Jonida Bektashi for the educational and scientific degree of "Doctor" in Economics.

November 02, 2023.Sofia

Signature: / Prof. Emil Asenov Ph.D./